

Попихач Д. К.,
здобувач Національної академії
Служби безпеки України
ORCID ID: 0009-0007-6588-7764

Науковий керівник:
Шилін М. О.,
доктор юридичних наук, професор
професор спеціальної кафедри
Національної академії Служби безпеки України

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/264-281>

УДК 343.16+343.37

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВЕ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблемних питань оперативно-розшукового документування злочинів працівниками оперативних підрозділів в інтересах кримінального судочинства.

Метою статті є здійснення аналізу доктринальних підходів до визначення поняття та змісту оперативно-розшукового документування злочинів і на цій підставі, з урахуванням його сутнісних ознак, формулювання авторського визначення цього поняття, яке б відповідало сутності цього процесу та потребам практики.

У статті обґрунтовується, що для успішного оперативно-розшукового документування злочинів оперативними працівниками важливе значення має знання ними теорії кримінального процесуального доказування як методологічної основи оперативно-розшукового документування, оскільки в теорії кримінального процесуального доказування розкриваються такі фундаментальні поняття як докази, їх властивості, предмет доказування, тощо. Ці категорії теорії кримінального процесуального доказування орієнтують оперативних працівників на об'єкти оперативно-розшукового документування, їх ознаки та властивості, дають їм уявлення про те, яким якостям мають відповідати фактичні дані про ознаки злочину, щоб мати можливість бути використані як докази в кримінальному провадженні. Розуміння оперативними працівниками предмету доказування дає можливість оперативним працівникам розуміти обсяг інформації яка має бути ними отримана в ході оперативного-розшукового документування.

У статті розкриваються такі категорії як оперативний пошук, фіксація, фактичні дані, оперативна справа, матеріали оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукова інформація, оперативно-розшукове забезпечення, документ оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукова справа, оперативно-розшукове пізнання тощо.

Автором, на підставі аналізу теорії діяльності, ґносеології, системно-порівняльного аналізу правових норм, доктринальних підходів власне поняття оперативно-розшукового документування злочинів – робиться висновок, що оперативно-розшукове документування злочинів складає сутність оперативно-розшукової діяльності й полягає здійсненні уповноваженими службовими особами оперативних підрозділів правоохоронних органів встановлених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та відомчими нормативно-правовими актами комплексу пошукових та оперативно-розшукових заходів, спрямованих на пізнання обставин злочину й достовірне відбиття (закріплення, фіксація) у матеріалах оперативно-розшукової діяльності результатів та порядку цього пізнання (фактичних даних про

злочин, процесу здійснення пошуково-розшукових заходів, прийнятих рішень тощо) з метою досягнення мети та вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності й створення підстав та можливості для використання їх в інтересах кримінального судочинства відповідно до вимог чинного КПК України.

Ключові слова: оперативно-розшукове документування, оперативний пошук, фіксація, пізнання, фактичні дані, злочин, оперативні підрозділи, кримінальне провадження

Постановка проблеми. Оперативно-розшукове документування злочинів займає чільне місце в структурі оперативно-розшукової діяльності¹. Сучасна злочинність і, особливо організовані її форми, має тенденцію до зростання². Як слушно зазначають фахівці, сучасній злочинності властиві організованість, професіоналізм, транснаціональний характер. Діяльність організованої злочинності має особливо тяжкі наслідки. Вона становить небезпеку не лише національним інтересам окремої держави, а й всьому світовому співтовариству. Сучасна злочинність посягає на цілий комплекс найбільш значущих соціальних цінностей, таких як життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека людини, безпека суспільства і держави, приватна, суспільна й державна власність тощо. Злочинні угруповання, проникаючи в органи законодавчої влади й державного управління, у правоохоронні й судові установи, лобіюють у них свої незаконні інтереси, завдають значних збитків суспільству та державі, а також конкретній людині, яка відповідно до Конституції України визнається найвищою соціальною цінністю у державі³.

Висока технічна оснащеність злочинних угруповань, наявність у них власної

розвідки й контррозвідки, володіння ними новітніми формами й методами протидії правоохоронним і судовим органам ускладнює, а іноді й унеможливає виявлення ознак, вчинюваних ними злочинів, лише кримінально-процесуальними та криміналістичними засобами. Важливе місце у цьому посідає оперативно-розшукова діяльність (далі – ОРД), якій властиві специфічні форми й методи, що дозволяють виявляти й документувати злочини не лише після того, як вони вчинені, але й на стадіях їх підготовки або вчинення, здійснювати профілактичну діяльність⁴.

За допомогою таємних негласних засобів ОРД у світі розкривається понад 85% злочинів, а злочинів проти національної безпеки і зокрема, шпигунство, державна зрада, диверсія, посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, неочевидних тяжких та особливо тяжких злочинів, вчинених організованими злочинними групами – майже 100%⁵, тому надзвичайно важливим в ОРД і передусім оперативно-розшукове документування (пошук і фіксація фактичних даних) таких злочинів таємними оперативно-розшуковими засобами.

Впровадження інституту негласних слідчих-розшукових дій (НСРД) в чин-

¹ М А Погорецький, Структура оперативно-розшукової діяльності: філософсько-правовий аналіз (2004) 2 (2) *Державна безпека України* 43–49; М А Погорецький, Поняття «діяльність» та його значення для теорії ОРД (2004) 3 (38) *Вісник Акад. правових наук України* 202–213.

² М А Погорецький, Організована злочинність: тенденції розвитку та заходи протидії (2007) 16 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 99–110.

³ М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 5.

⁴ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, РВВ НА СБУ, 2004) 4; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 5.

⁵ М Є Шумило, М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в доказуванні у кримінальних справах: теоретичний та практичний аспекти (2001) 3 *Вісник Луганського ін-ту внутр. справ* 199; М А Погорецький, Застосування провокації в ході негласних розслідувань: питання правомірності (2016) 1 *Вісник кримінального судочинства* 33–43.

ний КПК України¹, слушно зазначають науковці, суттєво змінили взаємозв'язок ОРД і досудового розслідування, суттєво вплинуло на інститут оперативно-розшукового забезпечення та супроводження досудового розслідування, на функціональне призначення ОРД в кримінальному процесі². Тому в умовах чинності КПК України, який змінив парадигму взаємодії ОРД та досудового розслідування, особливо важливого значення набуває дослідження проблемних питань оперативно-розшукового документування засобами ОРД, контррозвідального пошуку, та фіксації фактичних даних про злочини проти основ національної безпеки засобами контррозвідальної діяльності й використання їх результатів у кримінальних провадженнях відповідно до вимог чинного КПК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що оперативно-розшукове та контррозвідальне документування злочинів засобами ОРД та контррозвідальної діяльності і, особливо вчинених професійними організованими групами, зважаючи на специфіку цих видів таємної конспіративної діяльності, що здійснюються специфічними силами та засобами із застосуванням спеціальних форм та методів, які відповідно до Закону України про «Державну таємницю»³ є таємними і не підлягають розголошенню. Тому проблемні питання оперативно-розшукове та контррозвідальне документування злочинів засобами ОРД та контррозвідальної діяльності були предметом дослідження фахівців в галузі оперативно-розшукової діяльності та контррозвідальної діяльності, а саме: К.В. Антонова,

О.М. Бандурки, В.Д. Берназа, В.І. Василичука, В.М. Гребенюка, Ю.М. Грошевого, Е.Ф. Іскендерова, І.П. Козаченка, О.І. Козаченка, Є.Д. Лук'янчикова, Ю.О. Найд'юн, Ю.Ю. Орлова, М.М. Перепелиці, О.О. Подобного, М.А. Погорецького, Д.Б. Сергєєвої, І.В. Слюсарчука, О.П. Снігер'єва, О.О. Сухачова, І.О. Сухачової, О.Ю. Татарова, В.І. Фаринника, А.М. Черняка, С.С. Чернявського, М.С. Цуцкірідзе, А.В. Шевчишена, М.О. Шиліна, М.Є. Шумили, Л.І. Щербини та інших. Переважна більшість цих робіт опублікована в наукових виданнях з обмеженим доступом. Зважаючи на зазначене, при розкритті предмету нашого дослідження ми будемо в основному посилалися лише на праці тих авторів, які опубліковані у відкритих наукових джерелах, що дасть можливість читачеві для більш плідної наукової дискусії з проблемних питань теми дослідження.

Метою статті є здійснення аналізу доктринальних підходів до визначення поняття та змісту оперативно-розшукового документування злочинів і на цій підставі, з урахуванням його сутнісних ознак, формулювання авторського визначення цього поняття, яке б відповідало сутності цього процесу та потребам практики.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»⁴ (далі Закон про ОРД) ОРД здійснюється з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

¹ В А Колесник, Суб'єкти здійснення та класифікація негласних слідчих (розшукових) дій (2013) 1 *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* 129–134; М А Погорецький, Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні (2013) 1 *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* 270–277; М О Шилін, Оперативно-розшукова діяльність та негласні слідчі дії: проблеми правового регулювання у світлі нового Кримінального процесуального кодексу України 2013 (1) *Вісник Національної академії прокуратури України* 59–64.

² М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007).

³ Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>> дата звернення 04.05.2022.

⁴ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>> дата звернення 04.05.2022.

Для досягнення цієї мети ОРД цією ж статтею передбачаються такі завдання: пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Передусім слід зауважити, що для успішного оперативного-розшукового документування злочинів оперативними працівниками важливе значення має знання ними теорії кримінального процесуального доказування, як методологічної основи оперативного-розшукового документування, оскільки в теорії кримінального процесуального доказування розкриваються такі фундаментальні поняття як докази, їх властивості, предмет доказування тощо.

В теорії кримінального процесу на сьогодні є різні наукові концепції доказів та доказування. На наш погляд, для сучасної парадигми побудови системи кримінального судочинства найбільш обґрунтованою та такою, що відображає

сутність ОРД, кримінального процесу та їх взаємозв'язку є наукова концепція доказів та доказування, розроблена М. А. Погорецьким¹.

У Законі про ОРД не розкриваються такі терміни як пошук, фіксація та фактичні дані. У теорії ОРД на доктринальному рівні зміст цих термінів тлумачиться по-різному, що створює певні проблеми в ході оперативного-розшукового документування злочинів оперативними підрозділами.

Досліджуючи доктринальні підходи до визначення понять пошуку і фіксації та фактичних даних про ознаки злочину, вважаємо, що продуктивним підходом до їх дослідження є використання теорії діяльності, яка розроблена та вперше застосована для дослідження різноманітних проблем ОРД професором М. А. Погорецьким, які викладені у низці його наукових публікацій, у тому числі й тих, які не мають грифу обмежень².

¹ М А Погорецький, Докази у кримінальному процесі (2003) 2 *Вісник прокуратури* 59–65; М А Погорецький, Теорія доказів – методологічна основа оперативного-розшукового документування організованої злочинної діяльності (2010) 22 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 175–185; М А Погорецький, Докази у кримінальному процесі: проблемні питання (2011) 1 (3) *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: *Право* <<https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11pmappp.pdf>> дата звернення 04.05.2022; М А Погорецький, Актуальні питання теорії доказів. *Докази і доказування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (до 75-річчя з дня народження доктора юридичних наук, професора Михайла Макаровича Михеєнка)*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (6–7 грудня 2012 р., м. Київ) (Харків, Видавець Д В Строков, 2013) 15–22; М А Погорецький, Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання (2014) 10 *Право України* 12–25; М А Погорецький, Нова концепція кримінального процесуального доказування та її реалізація в чинному КПК України. *Актуальні питання доказування у кримінальному процесі*: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Київ, 27 лютого 2015 року) (Київ, Видавець, 2015) 22–27; М А Погорецький, Концепції кримінального процесуального доказування. *Сучасні концепції доказування і доказів у юридичному процесі країн ближнього зарубіжжя та їх вплив на формування єдиної судової практики*: матеріали наук.– методолог. семінару (м. Київ, 16 листоп. 2012 р.) / М Є Шумило (Харків, Право, 2020) 20–29.

² М А Погорецький, Поняття «діяльність» та його значення для теорії ОРД (2004) 3 (38) *Вісник Акад. правових наук України* 202–213; М А Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність: правові основи (структурно-логічні схеми): навч. посіб. / Ю М Грошевий (Харків, РВФ Арсіс, 2003) 192; М А Погорецький, Про визначення співвідношення оперативного-розшукової, розвідувальної й контррозвідувальної діяльності та його методологічне значення (2004) 1 *Державна безпека України* 40–45; М А Погорецький, Мета і завдання оперативного-розшукової діяльності (2004) 70 *Проблеми законності* 95–103; М А Погорецький, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: проблеми застосування окремих норм (2001) 3 *Вісник Академії правових наук України* 205–213; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 149–188; М А Погорецький, Є В Коваленко, Документування економічних злочинів: проблеми оперативного-розшукової діяльності і кримінального процесу. *Сторіччя розшуку: історія, сучасність та перспективи*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 жовт. 2008 р.) (Одеса, ОДУВС, 2008) 114–116; М А Погорецький, Про співвідношення джерел фактичних даних і джерел доказів у кримінальному процесі (2009) 1 *Право України* 80–85; М А Погорецький, Документ в оперативного-розшуковій діяльності. Міжнародна поліцейська енциклопедія: Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 223–225; М А Погорецький, В Шеломенцев, Оперативно-розшукове документування (документування в оперативного-розшуковій діяльності, оперативне документування). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв,

Здійснюючи аналіз норм правових актів, в яких згадується терміни пошук фактичних даних про злочини, а також системно-порівняльний аналіз доктринальних підходів до їх визначення, зазначимо, що пошук фактичних даних про злочин є одним із завдань ОРД (ст. 1 Закону України про ОРД). Пошук, як слушно зазначають фахівці, являє собою обумовлений вимогою законодавця процес пізнання ще невідомої події злочину. В ОРД цей процес утворює самостійну організаційно-тактичну форму – оперативний пошук¹.

Для ефективного здійснення пошуку фактичних даних про ознаки злочину важливе значення мають пошукові ознаки відповідного злочину, що дає можливість суб'єктам пошуку, якими є оперативні працівники, мати чітке уявлення того, що вони відшукують застосовуючи відповідні засоби, форми та методи цього пошуку².

У теорії ОРД слушно зазначається, що завданням оперативного пошуку є виявлення (відшукання) нової, ще невідомої (скритої, прихованої, замаскованої, непізнаної тощо) інформації про злочини та осіб, причетних до їх вчинен-

ня, а також встановлення наявності і місцезнаходження предметів, які можуть бути засобами для розкриття злочину і виявлення осіб, які його вчинили, які мають відношення до обставин злочину і можуть бути допитані як свідки. Пошук фактичних даних про злочини може здійснюватися поза зв'язком із вже відомими фактами та особами³.

Сутність оперативного пошуку полягає в оперативному пізнанні події злочину через встановлення носіїв інформації про цю подію. Необхідність оперативного пошуку обумовлена: ініціативним характером ОРД; прихованим (замаскованим) процесом підготовки та вчинення протиправних діянь в об'єктивній дійсності; невизначеністю місця знаходження інформації про злочини та осіб, які їх вчинили; потенційним характером отримання такої інформації, що проявляється лише за певних умов⁴.

Науковцями обґрунтовується, що підставами для проведення пошуку фактичних даних про злочини є: вимога законодавця щодо вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з попередження, своєчасного виявлення,

В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 611–613; М А Погорецький, П'ять років чинності кримінального процесуального кодексу: уроки для правотворчої діяльності (2017) 3 *Вісник кримінального судочинства* 11–27.

¹ О А Гапон, І Р Шинкаренко, Оперативно-розшукові і розвідувально-пошукові заходи: нормативне регулювання: монографія (Київ, НУВС, 2002) 312; М А Погорецький, Оперативний пошук в контексті реформування кримінальної юстиції. *Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах*: матеріали наук.-практ. конф. на базі Харк. нац. ун-ту внутр. справ (28 листоп. 2009 р., МВС України) (Харків, ХНУВС, 2009) 7–10; М Погорецький, В Шеломенцев, Пошук фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 750–751.

² М Погорецький, В Шеломенцев, Пошукові ознаки об'єктів оперативного пошуку: поняття та сутність (2010) 4 (16) *Вісник Акад. управління МВС* 114–121.

³ К В Антонов, О В Вишня, О В Сачко, Правові засади оперативно-розшукової діяльності: навч. посіб. (Харків, ХНУВС, 2009) 126; М А Погорецький, Оперативний пошук в контексті реформування кримінальної юстиції (2009) *Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах*: матеріали наук.-практ. конф. на базі Харк. нац. ун-ту внутр. справ (28 листоп. 2009 р., МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ) 7–10; М Погорецький, В Шеломенцев, Пошук фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 750–751.

⁴ С В Албул, В В Загнибіда, Поняття та складові оперативного (ініціативного) пошуку підрозділів карного розшуку. *Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 29 листопада 2013 р.) (Одеса, ОДУВС, 2013) 4–5; М А Погорецький, Оперативний пошук в контексті реформування кримінальної юстиції. *Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах*: матеріали наук.-практ. конф. на базі Харк. нац. ун-ту внутр. справ (28 листоп. 2009 р., МВС України) (Харків, ХНУВС, 2009) 9; М Погорецький, В Шеломенцев, Пошук фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 750–751.

припинення та розкриття злочинів; наявність окремих ознак, що дозволяють висунути версії щодо розвитку певної криміногенної ситуації у кримінальну.

Пошук фактичних даних про злочини здійснюється оперативними працівниками шляхом проведення оперативно-розшукових заходів (далі ОРЗ) із застосуванням відповідних оперативних та оперативно-технічних засобів, система яких створює відповідний інструментарій для здійснення оперативного пошуку фактичних даних про ознаки злочинів¹.

У чинному Законі про ОРД немає окремої статті, яка б визначала перелік ОРЗ та розкривала б докладно їх зміст і процедуру провадження. Тому обґрунтованою, на наш погляд, слушною є пропозиція тих фахівців, які пропонують викласти такий перелік в окремій статті Закону про ОРД² та пропонують систему ОРЗ³, яка відповідає сучасним потребам практики, на що вказують 86% опитуваних нами оперативних

працівників оперативних підрозділів різних відомств⁴.

До пошуку фактичних даних про злочини оперативний працівник може залучати на гласній та негласній основі посадових осіб, спеціалістів, та інших громадян, а також здійснювати його особисто. Важливу роль у здійсненні оперативного пошуку фактичних даних про ознаки злочинів відіграють особи, які залучаються відповідними оперативними підрозділами до співпраці згідно зі ст. 8 Закону України про ОРД на конфіденційній основі, що є поширеною світовою практикою⁵. Одним із найбільш поширених ОРЗ, який застосовується в ході оперативно-пошукової та контррозвідальної пошукової роботи є зняття інформації з каналів зв'язку, який має здійснюватися відповідно до встановлених стандартів⁶.

Оперативний пошук здійснюється у місцях, де за певних умов криміногенні процеси мають тенденцію до повторюваності, регулярності проявів у часі та просторі. Він передбачає використан-

¹ О А Гапон, І Р Шинкаренко, Оперативно-розшукові і розвідально-пошукові заходи: нормативне регулювання: монографія (Київ, НУВС, 2002) 116; М А Погорецький, Оперативний пошук в контексті реформування кримінальної юстиції. *Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах*: матеріали наук.-практ. конф. на базі Харк. нац. ун-ту внутр. справ (28 листоп. 2009 р., МВС України) (Харків, ХНУВС, 2009) 8; М А Погорецький, З М Топорецька, Розслідування зайняття гральним бізнесом: процесуальні й криміналістичні засади: монографія (Київ, Алерта, 2015) 200–209.

² М А Погорецький, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: проблеми застосування окремих норм (2001) 3 *Вісник Академії правових наук України* 205–213; М А Погорецький, В С Зеленецький, М В Куркін, Про основні напрями удосконалення Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (2006) 11 *Питання боротьби зі злочинністю* 206–217; М А Погорецький, Проект Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» потребує подальшого удосконалення (2008) 18 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 303–313.

³ К В Антонов, О В Вишня, О В Сачко, Правові засади оперативно-розшукової діяльності: навч. посіб. (Харків, ХНУВС, 2009) 126–132; М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, РВВ НА СБУ, 2004) 265; М А Погорецький, Оперативно-розшукові заходи: поняття і види (2005) 1 (3) *Державна безпека України* 62–67; М А Погорецький, Оперативно-розшукові заходи: проблеми правового регулювання (2007) 14 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 135–145; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсис ЛТД, 2007) 172–178; М А Погорецький, Д Б Сергеева, Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення (2014) 2 (33) *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 137–141.

⁴ У ході дослідження цієї теми нами за спеціальною анкетною опитано 356 оперативних працівників різних оперативних підрозділів Служби безпеки України, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань

⁵ М А Погорецький, І В Смирнова, Агентурна робота федеральних правоохоронних органів США у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів (2007) 5 (19) *Юрид. радник* 101–105; М А Погорецький, Агентурне проникнення поліції США у злочинні наркоугруповання. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10. VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атика, 2010) 31–33.

⁶ М А Погорецький, Прослуховування телефонних розмов: європейські стандарти (2003) 9 *Вісник прокуратури* 45–51; Д Б Сергеева, Зняття інформації з каналів зв'язку: кримінально-процесуальні і криміналістичні засади (автореф. ... дис. канд. юрид. наук. Київ, 2008) 18.

ня наукових, технічних та інших спеціальних знань, а також відповідних технічних і програмних засобів.

Ефективність здійснення оперативного пошуку фактичних даних про ознаки злочинів залежить від знання оперативним працівником: закономірностей виникнення слідів злочинів, що дозволяє прогнозувати не лише наявність таких слідів, але й форму їх існування; способів вчинення злочинів та приховання (маскування) їх слідів; знарядь та засобів вчинення злочинів; причин та умов, що сприяють їх вчиненню; характеристики місця вчинення злочинів; характеристики особи злочинця, мотивації його поведінки тощо.

Виявлення нової інформації під час оперативного пошуку фактичних даних про ознаки злочинів пов'язано з розпізнанням серед великої кількості інформаційних об'єктів саме тих, що мають відношення до ознак певного протиправного діяння, відповідальність за яке передбачено Кримінальним кодексом України¹.

Розпізнання передбачає встановлення тотожності ознак протиправного діяння ознакам конкретного злочину і здійснюється шляхом зіставлення у пам'яті суб'єкта пошуку відомих йому пошукових ознак злочинів з ознаками об'єктів, що становлять оперативний інтерес та пізнаються.

Пошукові ознаки фактичних даних про злочини класифікують як ознаки, що

властиві: діям осіб, які замислюють, готують, вчиняють або вчинили злочини; знаряддям та засобам вчинення злочинів; змінам залишеним подією злочину у навколишньому середовищі; психологічному стану осіб, схильних до вчинення злочинів тощо.²

Пошук фактичних даних про злочини передбачає також перевірку первинної інформації про ознаки злочинів, її оцінку, а також прийняття певного рішення за результатами перевірки: заведення відповідної оперативно-розшукової справи; заведення відповідної оперативно-розшукової справи і одночасного порушення кримінальної справи; здійснення відповідних профілактичних заходів; припинення оперативного пошуку.

Результати оперативного пошуку – фактичні дані про злочини, отримані в установленому законодавцем порядку, підлягають відображенню в оперативно-службових документах (матеріалах ОРД, відповідній оперативно-розшуковій справі та ін.).

В теорії ОРД та у кримінальному процесі є різні підходи до розуміння поняття матеріалів ОРД, документу оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукової інформації, результатів ОРД та оперативно-розшукової справи. Нами поділяються наукові підходи до визначення цих понять М. А. Погорецького, які викладені ним у низці його наукових праць³.

¹ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, Вид-во НА СБ України, 2004) 145; М А Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність і кримінальний процес: проблеми взаємозв'язку: монографія: у Ч. 2 Ч. 1 (Луганськ, Луганський держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2008) 156.

² М Погорецький, В Шеломенцев, Пошукові ознаки об'єктів оперативного пошуку: поняття та сутність (2010) 4 (16) *Вісник Акад. управління МВС* 114–121.

³ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, РВВ НА СБУ, 2004) 156; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 271–292; М А Погорецький, Д Б Сергеева, Матеріали оперативно-розшукової діяльності і кримінально-процесуальні докази: поняття та співвідношення (2011) 1 *Вісник національної академії прокуратури* 45–51; М А Погорецький, Матеріали оперативно-розшукової діяльності як інформаційна основа прийняття рішень у кримінальному процесі (2006) 4 *Наук. вісн. Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ* 300–306; М А Погорецький, Оперативно-розшукова інформація: до визначення поняття (2007) 36 *Вісник Харківського нац. ун-ту внутр. справ* 13–19; М А Погорецький, Оперативно-розшукова інформація. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т. VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсеев, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 570–572; М А Погорецький, Оперативно-розшукова справа. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т. VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсеев, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 591–592.

У сучасній теорії ОРД під терміном «інформація» розуміють «дані», «відомості», «факти», «події», «обставини», «фактичні дані». Кожен із зазначених термінів має своє етимологічне, гносеологічне і правове значення.

Термін матеріали ОРД вживається у ст. 10 Закону України про ОРД, а також у багатьох відомчих нормативно-правових актах. Проте поняття матеріалів ОРД відсутнє як в Законі України про ОРД, так і у відомчих нормативно-правових актах. Відсутність у правових актах нормативного визначення поняття матеріалів ОРД, їх видів, а також встановлених вимог до оформлення кожного з їх видів у ході оперативно-розшукового документування протиправних дій розроблюваних осіб та порядку передачі їх особам, що ведуть кримінальний процес, для використання в інтересах кримінального судочинства є одним із проблемних питань, невирішеність якого в теорії і законодавстві негативно впливає на правозастосовну діяльність, про що свідчать результати аналізу матеріалів оперативно-розшукових та кримінальних справ, актів прокурорського реагування на допущені порушення законності в ході здійснення відповідних ОРЗ, подань оперативно-розшукових підрозділів до суду на отримання дозволу на проведення ОРЗ, що обмежують конституційні права громадян. Зазначене актуалізує наукову розробку поняття матеріалів ОРД та визначення їх видів.

Матеріали ОРД – це матеріально фіксовані джерела, що виникають у процесі здійснення оперативно-розшукових заходів, які містять відомості (інформацію) про ознаки злочину, причетних до нього осіб, а також інші дані, що сприяють його розкриттю¹.

Нерідко матеріали ОРД оперативними працівниками, слідчими та прокуро-

рами та судьями, як свідчить проведений нами аналіз практики, необґрунтовано ототожнюється оперативно-розшуковою інформацією, з оперативною справою тощо, що негативно впливає на ефективність ОРД, на результати використання матеріалів ОРД в кримінальному провадженні.

Оперативно-розшукова інформація визначається як дані, отримані в ході оперативно-розшукової та контррозвідувальної діяльності чи за їх підсумком, тобто через вказівку на спосіб її отримання. Оперативно-розшукова інформація це будь-які відомості (фактичні дані), що входять до предмета дослідження в оперативно-розшуковій справі, отримані відповідно до мети й завдань ОРД у визначений законом спосіб із будь-яких не заборонених законом джерел уповноваженими на це суб'єктами, що можуть слугувати для обґрунтування відповідних рішень у певних сферах діяльності².

Документ оперативно-розшукової діяльності як паперовий або інший матеріальний носій, що призначений для зберігання, перетворення, передачі, посвідчення відомостей, на якому у знаковий чи в будь-який інший спосіб та в певній формі зафіксована оперативно-розшукова інформація, отримана уповноваженими суб'єктами у визначений законом та відомчими нормативними актами спосіб, яка може мати значення для прийняття відповідних рішень в ОРД та інших встановлених законом сферах діяльності.

У сфері ОРД такими документами є: повідомлення осіб, які перебувають у негласних конфіденційних відносинах з оперативно-розшуковими підрозділами; копії письмових завдань цим особам; плани проведення окремих оперативно-розшукових заходів (оперативні комбінації, експерименти тощо); заяви громадян,

¹ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, Вид-во НА СБ України, 2004) 145; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 278–283.

² Там само 132; Там само 271–292; М А Погорецький, Оперативно-розшукова інформація. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 570–572.

повідомлення організацій, підприємств, установ, посадових осіб про підготовлювані, ті, що вчиняються, або вчинені злочини; пояснення громадян, посадових осіб; матеріали перевірок, інвентаризацій, ревізій фінансово-господарської діяльності підприємств, установ та організацій; відповіді на офіційні запити організацій, підприємств, установ, посадових осіб з питань, що входять до їх компетенції; копії документів архівних оперативно-розшукових, кримінальних справ; копії документів оперативно-розшукових справ, що перебувають у провадженні відповідних оперативно-розшукових підрозділів; копії документів кримінальних справ, що перебувають у провадженні правоохоронних чи судових органів (копії відповідей на запити правоохоронних та судових органів, копії пояснень громадян та посадових осіб, копії протоколів допитів, обшуків, виїмок, оглядів тощо); рапорти оперативних працівників про виявлені у ході проведення ОРЗ протиправні діяння, що містять ознаки злочинів, інші документальні матеріали, в яких містяться підстави для заведення оперативно-розшукових справ; рапорти оперативних працівників про заведення оперативно-розшукової справи; узагальнюючі довідки, складені за результатами аналізу отриманої в ході роботи у справі інформації та її правової оцінки; постанови про заведення, тимчасове припинення та закриття оперативно-розшукової справи; узагальнюючі довідки про отримані результати перевірки первинної оперативної інформації про протиправну діяльність; матеріали перевірки за автоматизованими банками даних та оперативно-довідковими картотеками УМВС–МВС України; рапорти, довідки, меморандуми, протоколи проведення негласних ОРЗ тощо¹.

Одним з перспективних видів пошуку фактичних даних про злочини є аналітичний (або інформаційний) пошук, пов'язаний з пізнанням події злочину на основі аналізу за особливими методиками оперативної інформації, накопиченої та систематизованої в базах даних автоматизованих інформаційних систем.

Засоби комп'ютерної техніки та спеціальне програмне забезпечення, розширюючи можливості пізнання людини, дозволяють здійснювати результативний пошук фактичних даних про злочини й в електронному середовищі (середовищі комп'ютерних систем і мереж), у кіберпросторі – комп'ютерна розвідка, моніторинг комп'ютерних мереж тощо².

Під пошуком фактичних даних про злочини в теорії ОРД розуміють систему гласних і негласних оперативно-розшукових заходів, що здійснюються оперативними підрозділами та уповноваженими службовими особами (оперативними працівниками) із застосуванням гласних та негласних сил, методів і засобів ОРД, у визначеному правовими актами порядку, за певними пошуковими ознаками з метою виявлення нової, ще невідомої (скритої, прихованої, замаскованої, непізнаної тощо) інформації про зміни у матеріальному середовищі, пов'язані з подіями злочинів, про осіб, причетних до їх вчинення, про місцезнаходження предметів, які можуть бути засобами для розкриття злочину і виявлення осіб, які до нього причетні³.

При здійсненні пошуку фактичних даних про злочини використовуються: інформаційні пошукові системи (інформаційний або аналітичний пошук); програмно-технічні засоби пошуку в інформаційних системах (комп'ютерна розвідка або моніторинг мереж).

¹ М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 280–292; М А Погорецький, Документ в оперативно-розшуковій діяльності. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 223–225.

² М А Погорецький, В П Шеломенцев, Поняття кіберпростору як середовища вчення злочину (2009) 2 (2) *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави* 77–81.

³ М Погорецький, В Шеломенцев, Пошук фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 750–751.

В теорії ОРД сутність пошуку фактичних даних про злочини полягає у: пізнанні, шляхом здійснення оперативного-розшукових заходів, явищ, що можуть мати відношення до протиправного діяння, передбаченого КК України; виявленні, за попередньо відомими суб'єктам пошуку пошуковими ознаками, об'єктів пошуку – кримінальних подій, осіб, предметів та речей, що містять ознаки злочинної діяльності; ототожненні предметів і речей, що були об'єктами злочинних посягань або використовувались при вчиненні злочинів; психодіагностиці осіб, причетних до вчинення злочинів; перевірці інформації про осіб та події, що становлять оперативний інтерес; прийнятті рішення за результатами перевірки; накопиченні, систематизації та проведенні аналізу отриманої інформації¹.

Перш, ніж розкрити поняття та зміст фактичних даних про злочин, слід визначитися, що є самі фактичні дані, а також співвідношення фактичних даних про злочин з доказами у кримінальному процесі, оскільки основною метою оперативно-розшукове документування фактичних даних про злочин є їх використання для отримання доказів у кримінальному провадженні відповідно до встановленої процедури у чинному КПК України.

Фактичні дані (дані про факти) є однією з основних категорій теорії та практики ОРД, кримінального процесу і криміналістики, яка лежить в основі формування їх завдань та визначає окремі їх діяльнісні аспекти².

Фактичні дані про злочин – це відомості (дані, інформація про об'єктивну істину) про неправомірні дії окремих осіб та груп, на підставі яких можна зробити висновок про наявність або відсутність ознак складу певного злочину, передбаченого КК України, у протиправних діях окремих осіб та груп, зробити висновок про винність певної особи, яка їх вчинила, та прийняти рішення щодо притягнення її до кримінальної відповідальності.

Фактичні дані в ОРД – це достовірні відомості, одержані уповноваженим оперативним підрозділом в установленому законодавством порядку із застосуванням гласних та негласних сил, методів і засобів ОРД, про ознаки протиправних діянь окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, а також розвідувально-підривної діяльності спеціальних служб іноземних держав та організацій, що можуть слугувати підставою для прийняття відповідних висновків або рішень щодо припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства³.

На підставі фактичних даних, отриманих в ході ОРД, уповноваженою особою оперативного підрозділу обґрунтовуються та приймаються відповідні оперативні рішення: про заведення оперативно-розшукової справи, про продовження строку її ведення чи закриття, про здійснення певного оперативно-розшукового заходу тощо⁴.

¹ О А Гапон, І Р Шинкаренко, Оперативно-розшукові і розвідувально-пошукові заходи: нормативне регулювання: монографія (Київ, НУВС, 2002) 312; М А Погорецький, Оперативний пошук в контексті реформування кримінальної юстиції. *Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах*: матеріали наук.-практ. конф. на базі Харк. нац. ун-ту внутр. справ (28 листоп. 2009 р., МВС України) (Харків, ХНУВС, 2009) 7–10.

² М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, Вид-во НА СБ України, 2004) 298–312; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 466–477; М А Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність і кримінальний процес: проблеми взаємозв'язку: монографія: у Ч. 2, Ч. 1 (Луганськ, Луганський держ. ун-т внутр. справ ім. Е О Дідоренка, 2008) 202; М А Погорецький, Про співвідношення джерел фактичних даних і джерел доказів у кримінальному процесі (2009) 1 *Право України* 80–85.

³ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, Вид-во НА СБ України, 2004) 301; М Погорецький, В Шеломенцев, Фактичні дані (дані про факти). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 1041.

⁴ М А Погорецький, А С Кумилко, Фактичні дані та їх значення для документування оперативними підрозді-

Фактичні дані в ОРД можна розглядати як носії доказової інформації, а їх зміст при відповідному процесуальному оформленні формує поняття процесуального доказу кримінальному судочинстві. На підставі фактичних даних, отриманих в ході ОРД, та відбитих в установленому порядку у матеріалах ОРД можуть бути прийняті згідно з нормами Кримінально-процесуального закону відповідні процесуальні рішення. За певних умов вони можуть бути визнані доказами у кримінальному процесі¹.

Фіксація фактичних даних про злочини є одним із завдань ОРД (ст. 1 Закону України про ОРД). Вона являє собою систему цілеспрямованих дій та результат цих дій із закріплення виявлених відомостей про ознаки злочину, діяння й поведінку розроблюваних осіб та їх спілників, шляхом відображення цих відомостей в оперативно-службових документах (матеріалах ОРД) у порядку та формах, встановлених правовими актами².

Фіксація фактичних даних при здійсненні ОРД орієнтована на подальше використання цих даних в ОРД з метою попередження³ та припинення правопорушень, а також використання зафіксованих фактичних даних (матеріалів ОРД) в інтересах кримінального судочинства.

В теорії ОРД фіксація фактичних даних про злочини являє собою систему гласних та негласних заходів, що здійснюються уповноваженими на це особами у визначеному правовими актами порядку, та спрямованих на закріплення відомостей про: сліди, залишені в результаті протиправних діянь; обстави-

ни, що входять до предмету доказування у кримінальному провадженні.

Сутність фіксації фактичних даних про злочини полягає у: відображенні, закріпленні, реєструванні, з використанням сил, методів і засобів ОРД, змісту відомостей про сліди злочину як у фізичному, так і електронному середовищі; накопиченні, шляхом порційної фіксації відомостей до меж, що визначають повне встановлення предмету доказування; реєструванні відомостей про методи, способи та засоби, що використовувалися при фіксації; забезпеченні ідентифікації та начочності фактичних даних в електронному вигляді для сприйняття іншими особами (учасниками процесу, слідчим, прокурором, суддею та ін.); зберіганні зафіксованих фактичних даних про злочини.

Умовами забезпечення ефективності фіксації фактичних даних про злочини є: дотримання вимог законності (використання способів та методів передбачених законодавством та у рамках визначеної правовими актами процедури); проведення фіксації лише уповноваженою на те законом та відомчими правовими актами особою; здійснення фіксації у передбачені законодавством терміни; об'єктивність та безпристрасність; забезпечення повноти закріплення зібраних фактичних даних про злочини; своєчасність дій з фіксації; наукова обґрунтованість застосування способів та прийомів фіксації; застосування програмно-технічних засобів для фіксації інформації в електронній формі⁴.

Оперативно-розшукове документування злочинів в теорії ОРД та оперативно-розшуковій практиці трактується

лами злочинів у сфері рефінансування Національним банком України вітчизняних банків (2015) 4 *Вісник кримінального судочинства України* 54–62.

¹ М А Погорєцький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 467–468.

² М Погорєцький, В Шеломенцев, Фіксація фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 1042–1043.

³ М А Погорєцький, Попередження злочинів засобами оперативно-розшукової діяльності. *Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності*: матеріали наук.практ. конф. (м. Харків, 17 груд. 2010 р., МВС України) (Харків, ХНУВС, 2010) 13–15.

⁴ М Погорєцький, В Шеломенцев, Фіксація фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 1042–1043.

набагато ширше ніж в інших галузях людської діяльності. Воно не є тотожним документальному оформленню певної дії, процесу тощо та не відповідає розповсюдженим тлумаченням терміну «документування», де під ним розуміють лише фіксацію певної інформації, причому переважно лише шляхом складання відповідного документу чи низки документів.

В теорії ОРД сутність оперативного-розшукового документування окремими фахівцями цілком обґрунтовано розкривається через засади теорії діяльності¹.

Оперативно-розшукове документування в теорії ОРД ототожнюють також з оперативним-розшуковим пізнанням, де є об'єкт пізнання, мета, завдання, засоби пізнання (ОРЗ), суб'єкти пізнання тощо², або розглядають його як метод ОРД.

Як самостійний (особливий) різновид пізнання зовнішнього світу, документування в ОРД розглядають також і як вид спеціального (оперативно-розшукового) дослідження, характерними рисами якого є такі: носить правовий характер та регулюється нормами різних законів та відомчих нормативних правових актів; здійснюється уповноваженою особою суб'єктом ОРД; досліджується протиправне діяння, з приводу якого заведено оперативне-розшукову справу; предметом пізнання є фактичні дані про дане протиправне діяння в обсязі необхідному та достатньому для встанов-

лення у цьому діянні ознак злочину; пізнання здійснюється за допомогою сил, методів і засобів ОРД; змістом даного процесу є сукупність заходів зі збирання (виявлення), вивчення (перевірки), систематизації, оцінки фактичних даних про злочину; результатом пізнання є висновки уповноваженої особи на підставі отриманих фактичних даних про наявність або відсутність у певному протиправному діянні ознак конкретного складу злочину, а також прийняття рішення щодо використання отриманих фактичних даних в інтересах кримінального судочинства або для вирішення інших завдань ОРД³.

Змістом оперативного-розшукового документування злочинів є: пізнання події, прийняття рішення про фіксацію одержаних фактичних даних; закріплення фактичних даних у оперативних-службових документах; перевірка та оцінка фактичних даних зафіксованих у документах фактичних даних; збереження, збирання та систематизація зафіксованих у документах фактичних даних; забезпечення використання фактичних даних у кримінальному судочинстві; забезпечення використання фактичних даних при здійсненні пошуку, проведенні перевірки первинної інформації про злочини; забезпечення використання фактичних даних при здійсненні оперативного-розшукових заходів⁴.

¹ М А Погорецький, Поняття «діяльність» та його значення для теорії ОРД (2004) 3 (38) *Вісник Акад. правових наук України* 202–213; М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативного-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, Вид-во НА СБ України, 2004) 298–312; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативного-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 467–468; М А Погорецький, Мета і завдання оперативного-розшукової діяльності 70 *Проблеми законності*: респ. міжвід. наук. зб. (Харків, Нац. юрид. акад. України, 2004) 95–103; М А Погорецький, Об'єкт оперативного-розшукової діяльності 3 *Вісник Луганської акад. МВС ім. 10-ти річчя незалежності України* (Луганськ, РВВ ЛАВС, 2004) Ч. 1: Методологічні проблеми теорії та практики оперативного-розшукової діяльності в сучасних умовах 93–102; М Погорецький, Структура оперативного-розшукової діяльності. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 950–953.

² М А Погорецький, Оперативно-розшукове пізнання. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 620–623; Н А Погорецький, Оперативно-розшукное познание действительности (2003) 6 *Проблеми формування уголовно-розшукного права (Оперативно-розшукная теория и практика в государствах-участниках СНГ)* 80–88; М А Погорецький, Засоби пізнання в оперативного-розшуковій діяльності (2004) 9 *Питання боротьби зі злочинністю* 137–149.

³ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативного-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, Вид-во НА СБ України, 2004) 273.

⁴ М Погорецький, В Шеломенцев, Оперативно-розшукове документування (документування в оперативного-розшуковій діяльності, оперативне документування). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI

Оперативно-розшукове документування злочинів є особливим видом і складовою ОРД, які характеризують його як діяльність¹, здійснювану лише посадовими особами й органами, до компетенції яких входить проведення ОРЗ; здійснювану лише на підставі положень Закону про ОРД та відомчих нормативно-правових актів; спрямовану на достовірне й об'єктивне відбиття (закріплення, фіксація) змісту й результатів ОРЗ і рішень у матеріалах ОРД; таку, що створює необхідні передумови для успішного розвитку кримінального процесу на всіх його стадіях, маючи за мету вирішення завдань ОРД та сприяння вирішенню завдань кримінального процесу². В ході оперативно-розшукового документування при застосуванні відповідних оперативно-розшукових, оперативно-технічних та організаційних заходів важливого значення набуває організація й тактика їх проведення³.

Оперативно-розшукове документування – це здійснюваний уповноваженими посадовими особами ОРД і встановлений Законом про ОРД та відомчими нормативно-правовими актами комплекс взаємозалежних дій і рішень, спрямо-

ваних на пізнання обставин злочину й достовірне відбиття (закріплення, фіксація) у матеріалах ОРД результатів та порядку цього пізнання (фактичних даних про злочин, процесу здійснення ОРЗ, прийнятих рішень тощо) з метою вирішення завдань ОРД та використання їх в інтересах кримінального судочинства⁴.

Інститут оперативно-розшукового документування, на наш погляд, за своїм змістом є одним із складових інституту оперативно-розшукового забезпечення досудового розслідування. В теорії ОРД оперативно-розшукове забезпечення досудового розслідування є комплексною формою взаємодії оперативних підрозділів і органів слідства⁵, оскільки в ході цього процесу реалізуються різні форми взаємодії органів дізнання та слідства, а саме: процесуальні, передбачені кримінально-процесуальним кодексом України, й непроцесуальні (організаційно-тактичні), визначені відомчими правовими актами та вироблені багаторічною правозастосовною практикою

Результати оперативно-розшукового документування злочинів використовуються в інтересах кримінального су-

Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсеєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 611–613.

¹ М А Погорецький, Поняття «діяльність» та його значення для теорії ОРД (2004) 3 (38) *Вісник Акад. правових наук України* 202–213.

² М А Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність і кримінальний процес: проблеми взаємозв'язку: монографія: у Ч. 2, Ч. 1 (Луганськ, Луганський держ. ун-т внутр. справ ім. Е О Дідоренка, 2008) 196.

³ М А Погорецький, В П Шелеменцев, Поняття організації оперативно-розшукової діяльності (2010) 1 (8) *Кримський юрид. вісник. – Сімферополь* 18–28; М Погорецький, В Шеломенцев Тактика (оперативно-розшукова тактика). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсеєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 967–968; М Погорецький, В Шеломенцев, Організація оперативно-розшукової діяльності (зміст). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсеєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 673–674.

⁴ М А Погорецький, Оперативно-розшукове документування економічних злочинів, віднесених до компетенції СБ України. *Проблеми контролювального захисту економічної безпеки держави*: тези доп. та наук. повід. наук.-практ. конф. (м. Харків, ФПСК для СБУ у складі НЮАУ, 19 груд. 2003 р.) (Харків, ФПСК, 2004) 81–88; М Погорецький, В Шеломенцев, Оперативно-розшукове документування (документування в оперативно-розшуковій діяльності, оперативне документування). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т.VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсеєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 611–613.

⁵ М Багрій, Взаємодія слідчого з працівниками підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність (2013) 57 *Вісник Львівського університету. Серія юридична* 315–321; М А Погорецький, Проблеми взаємодії слідчого й органу дізнання в ході проведення оперативно-розшукових заходів у кримінальних справах про тяжкі насильницькі злочини. *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю*: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Харків, Лестивця Марії, 2001) 151–155; М А Погорецький, Проблеми взаємодії органів дізнання і досудового слідства (2002) 2 *Вісник Одеського ін-ту внутр. справ* 85–92; М А Погорецький, В М Хотенець, Процесуальні і організаційні форми взаємодії органів дізнання і досудового слідства 1 *Право і безпека* (Харків, Нац. ун-т МВС, 2002) 178–183.

дочинства відповідно до напрямів, визначених статтею 10 Закону про ОРД згідно з вимогами, встановленими чинним КПК України. В кожному випадку такі результати мають бути розсекречені та легалізовані відповідно до чинного законодавства. Проблемні питання їх використання докладно розглянуті в низці наукових праць вітчизняних фахівців¹. Проте, на сьогодні на практиці виникає низка проблемних питань при використанні матеріалів ОРД в інтересах кримінального судочинства, що є предметом окремого наукового дослідження.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що виходячи з теорії діяльності, гносеології, системно-порівняльного аналізу правових норм, доктринальних підходів вважаємо, що оперативно-розшукове документування злочинів складає сутність оперативно-розшукової

діяльності й полягає здійсненні уповноваженими службовими особами оперативних підрозділів правоохоронних органів встановлених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та відомчими нормативно-правовими актами комплексу пошукових та оперативно-розшукових заходів, спрямованих на пізнання обставин злочину й достовірне відбиття (закріплення, фіксація) у матеріалах оперативно-розшукової діяльності результатів та порядку цього пізнання (фактичних даних про злочин, процесу здійснення пошуково-розшукових заходів, прийнятих рішень тощо) з метою досягнення мети та вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності й створення підстав та можливості для використання їх в інтересах кримінального судочинства відповідно до вимог чинного КПК України.

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Pro derzhavnu taiemnytsiu [About state secrets] Zakon Ukrainy № 3855-XII vid 21.01.1994 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>> data zvernennia 04.05.2022 [in Ukrainian].
2. Pro operatyvno-rozshukovu diial'nist' [About operational and investigative activities] Zakon Ukrainy № 2135-XII vid 18.02.1992 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>> data zvernennia 04.05.2022 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

ARTICLES

3. Bahrii M, Vzaiemodiia slidchoho z pratsivnykamy pidrozdiliv, yaki zdiisniuiut' operatyvno-rozshukovu diial'nist' [The interaction of the investigator with the employees of the divisions that carry out operative and investigative activities] (2013) 57 *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriia yurydychna* 315–321 [in Ukrainian].
4. Kolesnyk V A, Sub'iekty zdiisnennia ta klasyfikatsiia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Subjects of implementation and classification of covert investigative (research) actions] (2013) 1 *Yurydychni chasopys Natsional'noi akademii vnutrishnikh sprav* 129–134 [in Ukrainian].
5. Pohorets'kyi M A, Zakon Ukrainy «Pro operatyvno-rozshukovu-diial'nist'»: problemy zastosuvannia okremykh norm [The Law of Ukraine «On Operative-Investigative Activities»: problems of application of certain norms] (2001) 3 *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy* 205–213 [in Ukrainian].
6. Pohorets'kyi M A, Problemy vzaiemodii orhaniv diznannia i dosudovoho slidstva [Problems of interaction between bodies of inquiry and pre-trial investigation] (2002) 2 *Visnyk Odes'koho in-tu vnutr. sprav* 85–92 [in Ukrainian].

¹ М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, Вид-во НА СБ України, 2004) 320; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576; М А Погорецький, Поняття та сутність легалізації оперативно-розшукової інформації (2010) 4 *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е О Дідоренка* 26–40; М А Погорецький, Легалізація оперативно-розшукової інформації. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у Т. 10 Т. VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 421–424.

7. Pohorets'kyi M A, Khotenets' V M, Protsesual'ni i orhanizatsiini formy vzaiemodii orhaniv diznannia i dosudovoho slidstva [Procedural and organizational forms of interaction between bodies of inquiry and pre-trial investigation] (2002) 1 *Pravo i bezpeka* 178–183 [in Ukrainian].
8. Pohorets'kyi M A, Proslukhovuvannia telefonnykh rozmov: yevropeis'ki standarty [Wiretapping: European standards] (2003) 9 *Visnyk prokuratury* 45–51 [in Ukrainian].
9. Pohorets'kyi M A, Dokazy u kryminal'nomu protsesi [Evidence in criminal proceedings] (2003) 2 *Visnyk prokuratury* 59–65 [in Ukrainian].
10. Pohoretskyi N A, Operatyvno-rozysknoe poznanye deistvytel'nosti [Operational-search knowledge of reality] (2003) 6 *Problemy formirovaniya uholovno-rozysknoho prava (Operatyvno-rozysknaia teoriya y praktyka v hosudarstvakh-uchastnykakh SNH)* [in Russian].
11. Pohorets'kyi M A, Poniattia «diial'nist'» ta yoho znachennia dlia teorii ORD [The concept of «activity» has its significance for the theory of operational activity] (2004) 3 (38) *Visnyk Akad. pravovykh nauk Ukrainy* 202–213 [in Ukrainian].
12. Pohorets'kyi M A, Struktura operatyvno-rozshukovoi diial'nosti: filosofsk'o-pravovy analiz [Structure of operational and noise activity: philosophical and legal analysis] (2004) 2 (2) *Derzhavna bezpeka Ukrainy* 43–49 [in Ukrainian].
13. Pohorets'kyi M A, Pro vyznachennia spivvidnoshennia operatyvno-rozshukovoi, rozvidual'noi y kontrozvidual'noi diial'nosti ta yoho metodolohichne znachennia [About the importance of operational-sound, intelligence and counter-intelligence activities and its methodological significance] (2004) 1 *Derzhavna bezpeka Ukrainy* 40–45 [in Ukrainian].
14. Pohorets'kyi M A, Meta i zavdannia operatyvno-rozshukovoi diial'nosti [The purpose and tasks of operational search activity] (2004) 70 *Problemy zakonnosti* 95–103 [in Ukrainian].
15. Pohorets'kyi M A, Operatyvno-rozshukovi zakhody: poniattia i vydy Operational search measures: concepts and types (2005) 1 (3) *Derzhavna bezpeka Ukrainy* 62–67 [in Ukrainian].
16. Pohorets'kyi M A, Zelenets'kyi V S, Kurkin M V, Pro osnovni napriamy udoskonalennia Zakonu Ukrainy «Pro operatyvno-rozshukovu diial'nist'» [On the main areas of improvement of the Law of Ukraine «On operative and investigative activity»] (2006) 11 *Pytannia borot'by zi zlochynnistiu* 206–217 [in Ukrainian].
17. Pohorets'kyi M A, Smyrnova I V, Ahenturna robota federal'nykh pravookhoronnykh orhaniv SShA u sferi borot'by z nezakonnym obihom narkotychnykh zasobiv [Agency work of US federal law enforcement agencies in the field of combating illegal drug trafficking] (2007) 5 (19) *Yuryd. radnyk* 101–105 [in Ukrainian].
18. Pohorets'kyi M A, Orhanizovana zlochynnist': tendentsii rozvytku ta zakhody protyidii [Organized crime: development trends and countermeasures] (2007) 16 *Borot'ba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 110 [in Ukrainian].
19. Pohorets'kyi M A, *Operatyvno-rozshukovi zakhody: problemy pravovoho rehuliuвання* [Operational investigative measures: problems of legal regulation] (2007) 14 *Borot'ba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 145 [in Ukrainian].
20. Pohorets'kyi M A, Proekt Zakonu Ukrainy «Pro operatyvno-rozshukovu diial'nist'» potrebuie podal'shoho udoskonalennia [The draft Law of Ukraine «On operative investigative activity» needs further improvement] (2008) 18 *Borot'ba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 313 [in Ukrainian].
21. Pohorets'kyi M A, Shelomentsev V P, Poniattia kiberprostoru yak seredovyscha vchennia zlochyntu [The concept of cyberspace as a learning environment for crime] (2009) 2 (2) *Informatsiina bezpeka liudyny, suspil'stva, derzhavy* 77–81 [in Ukrainian].
22. Pohorets'kyi M A, Pro spivvidnoshennia dzherel faktychnykh danykh i dzherel dokaziv u kryminal'nomu protsesi [On the ratio of sources of factual data and sources of evidence in the criminal process] (2009) 1 *Pravo Ukrainy* 80–85 [in Ukrainian].
23. Pohorets'kyi M A, Shelementsev V P, Poniattia orhanizatsii operatyvno-rozshukovoi diial'nosti [The concept of the organization of operational investigative activities] (2010) 1 (8) *Kryms'kyi yuryd. visnyk. – Simferopol'* 18–28 [in Ukrainian].
24. Pohorets'kyi M A, Teoriia dokaziv – metodolohichna osnova operatyvno-rozshukovoho dokumentuvannia orhanizovanoi zlochynnoi diial'nosti [The theory of evidence is the methodological basis of operative and investigative documentation of organized criminal activity] (2010) 22 *Borot'ba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 175–185 [in Ukrainian].
25. Pohorets'kyi M, Shelomentsev V, Poshukovi oznaky ob'ektiv operatyvnogo poshuku: poniattia ta sutnist' [Search features of operational search objects: concept and essence] (2010) 4 (16) *Visnyk Akad. upravlinnia MVS* 114–121 [in Ukrainian].
26. Pohorets'kyi M A, Dokazy u kryminal'nomu protsesi: problemni pytannia [Evidence in criminal proceedings: problematic issues] (2011) 1 (3) *Chasopys Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademii». Seriia: Pravo* <<https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11pmappp.pdf>> data zvernennia 16.04.2022 [in Ukrainian].

27. Pohorets'kyi M A, Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii: problemy provadzhenia ta vykorystannia rezul'tativ u dokazuvanni [Covert investigative (search) actions: problems of proceedings and use of results in evidence] (2013) 1 *Yurydychnyi chasopys Natsional'noi akademii vnutrishnikh sprav* 270–277 [in Ukrainian].
28. Pohorets'kyi M, Teoriia kryminal'noho protsesual'noho dokazuvannia: problemni pytannia [Theory of criminal procedural evidence: problematic issues] (2014) 10 *Pravo Ukrainy* 12–25 [in Ukrainian].
29. Pohorets'kyi M A, Kumylko A S, Faktychni dani ta yikh znachennia dlia dokumentuvannia operatyvnymi pidrozdilamy zlochniv u sferi refinansuvannia Natsional'nym bankom Ukrainy vitchyznianikh bankiv [Actual data and their significance for documentation by operational units of crimes in the field of refinancing by the National Bank of Ukraine of domestic banks] (2015) 4 *Visnyk kryminal'noho sudochynstva Ukrainy* 54–62 [in Ukrainian].
30. Pohorets'kyi M A, Zastosuvannia provokatsii v khodi nehlasnykh rozsliduvan': pytannia pravomirnosti [The use of provocation in the course of secret investigations: the question of legality] (2016) 1 *Visnyk kryminal'noho sudochynstva* 33–43 [in Ukrainian].
31. Pohorets'kyi M A, P'iat' rokiv chynnosti kryminal'noho protsesual'noho kodeksu [Five years of validity of the Criminal Procedure Code] (2017) 3 *Visnyk kryminal'noho sudochynstva* 11–27 [in Ukrainian].
32. Shumylo M Ye, Pohorets'kyi M A, Problemy vykorystannia materialiv operatyvno-rozshukovoi diial'nosti v dokazuvanni u kryminal'nykh spravakh: teoretychnyi ta praktychnyi aspekty [Problems of using materials of investigative activities in evidence in criminal cases: theoretical and practical aspects] (2001) 3 *Visnyk Luhans'koho in-tu vnutr. sprav* 199 [in Ukrainian].
33. Shylin M O, Operatyvno-rozshukova diial'nist' ta nehlasni slidchi dii: problemy pravovoho rehuliuвання u svitli novoho Kryminal'noho protsesual'noho kodeksu Ukrainy [Operative investigative activities and covert investigative actions: problems of legal regulation in the light of the new Criminal Procedure Code of Ukraine] (2013) 1 *Visnyk Natsional'noi akademii prokuratury Ukrainy* 59–64 [in Ukrainian].

AUTHORED BOOKS

34. Antonov K V, Vyshnia O V, Sachko O V, *Pravovi zasady operatyvno-rozshukovoi diial'nosti* [Legal principles of investigative activity] (Kharkiv, KhNUVS, 2009) 132 [in Ukrainian].
35. Hapon O A, Shynkarenko I R, *Operatyvno-rozshukovi i rozvidual'no-poshukovi zakhody: normatyvne rehuliuвання* [Operational-search and reconnaissance-search measures: normative regulation] (Kyiv, NUVS, 2002) 312 [in Ukrainian].
36. Pohorets'kyi M A, *Operatyvno-rozshukova diial'nist': pravovi osnovy (strukturno-lohichni skhemy)* [Operational investigative activity: legal bases (structural and logical schemes)] / Hroshevyi Yu M (Kharkiv, RVF Arsis, 2003) 192 [in Ukrainian].
37. Pohorets'kyi M A, *Problemy vykorystannia materialiv operatyvno-rozshukovoi diial'nosti v kryminal'nomu protsesi* [Problems of using the materials of operational and investigative activities in the criminal process] (Kyiv, RVV NA SBU, 2004) 265 [in Ukrainian].
38. Pohorets'kyi M A, *Funktsional'ne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diial'nosti u kryminal'nomu protsesi* [Functional assignment of investigative activity in the criminal process] (Kharkiv, Arsis LTD, 2007) 188 [in Ukrainian].
39. Pohorets'kyi M A, *Operatyvno-rozshukova diial'nist' i kryminal'nyi protses: problemy vzaïmozv'iazku* [Operative investigative activity and the criminal process: problems of interrelationship] u Ch. 2 Ch. 1 (Luhans'k, Luhans'kyi derzh. un-t vnutr. sprav im. E O Didorenka, 2008) 156 [in Ukrainian].
40. Pohorets'kyi M A, *Dokument v operatyvno-rozshukovii diial'nosti* [A document in operative and investigative activity] Mizhnarodna politseis'ka entsyklopediia: T.10 T.VI Operatyvno-rozshukova diial'nist' politsii (militsii) / V V Kovalenko, Ye V Moiseiev, V Ya Tatsii, Yu S Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) 225 [in Ukrainian].
41. Pohorets'kyi M, Shelomentsev V, *Operatyvno-rozshukove dokumentuvannia (dokumentuvannia u operatyvno-rozshukovii diial'nosti, operatyvne dokumentuvannia)* [Operational investigative documentation (documentation in operational investigative activities, operational documentation)] Mizhnarodna politseis'ka entsyklopediia: u T.10 T.VI Operatyvno-rozshukova diial'nist' politsii (militsii) / V V Kovalenko, Ye V Moiseiev, V Ya Tatsii, Yu S Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) 613 [in Ukrainian].
42. Pohorets'kyi M, Shelomentsev V, *Poshuk faktychnykh danykh pro zlochyyny* [Searching for actual crime data] Mizhnarodna politseis'ka entsyklopediia: u T.10 T.VI Operatyvno-rozshukova diial'nist' politsii (militsii) / V V Kovalenko, Ye V Moiseiev, V Ya Tatsii, Yu S Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) 751 [in Ukrainian].
43. Pohorets'kyi M A, *Ahenturne pronyknennia politsii SSHa u zlochynni narkouhropovannia* [Agency penetration of the US police into criminal drug gangs] Mizhnarodna politseis'ka entsyklopediia: u T.10 T.VI Operatyvno-rozshukova diial'nist' politsii (militsii) / V V Kovalenko, Ye V Moiseiev, V Ya Tatsii, Yu S Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) 33 [in Ukrainian].

44. Pohorets'kyi M A, Serhieieva D B, *Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii ta operatyvno-rozshukovi zakhody: poniattia, sutnist' i spivvidnoshennia* [Covert investigative (research) actions and operational-research measures: concept, essence and relationship] (2014) 2 (33) *Borot'ba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 141 [in Ukrainian].

45. Pohorets'kyi M A, Toporets'ka Z M, *Rozsliduvannia zainiattia hral'nym biznesom: protsesual'ni y kriminalistychni zasady* [Investigating employment in the gambling business: procedural and forensic principles] (Kyiv, Alerta, 2015) 209 [in Ukrainian].

DISSERTATIONS

46. Serhieieva D B, *Zniattia informatsii z kanaliv zv'iazku: kryminal'no-protsesual'ni i kriminalistychni zasady* [Withdrawal of information from communication channels: criminal procedural and forensic principles] (avtoref. ... dys. kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2008) 18 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

47. Albul S V, Zahnybida V V, *Poniattia ta skladovi operatyvnoho (initsiatyvnoho) poshuku pidrozdiliv karnoho rozshuku* [Concepts and components of operational (initiative) search of criminal investigation units] *Orhanizatsiino-pravovi zasady borot'by z pravoporushenniamy na transporti: materialy Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Odesa, 29 lystopada 2013 r.) (Odesa, ODUVS, 2013) 4–5 [in Ukrainian].

48. Pohorets'kyi M A, *Problemy vzaiemodii slidchoho y orhanu diznannia v khodi provedennia operatyvno-rozshukovykh zakhodiv u kryminal'nykh spravakh pro tiazhki nasyt'nyts'ki zlochyyny* [Problems of the interaction of the investigator and the body of inquiry during the implementation of operational investigative measures in criminal cases of serious violent crimes] *Problemy borot'by z nasyt'nyts'koiu zlochynnistiu: zb. materialiv nauk. – prakt. konf. (m. Kharkiv, Lestyvtsia Marii, 2001)* 151–155 [in Ukrainian].

49. Pohorets'kyi M A, *Operatyvno-rozshukove dokumentuvannia ekonomichnykh zlochynev, vidnesenykh do kompetentsii SB Ukrainy* [Operational investigative documentation of economic crimes assigned to the competence of the Security Service of Ukraine] *Problemy kontrroviduval'noho zakhystu ekonomichnoi bezpeky derzhavy: tezy dop. ta nauk. povid. nauk. – prakt. konf. (m. Kharkiv, FPSK dlia SBU u skladi NIuAU, 19 hrud. 2003 r.)* (Kharkiv, FPSK, 2004) 81–88 [in Ukrainian].

50. Pohorets'kyi M A, Kovalenko Ye V, *Dokumentuvannia ekonomichnykh zlochynev: problemy operatyvno-rozshukovoi diial'nosti i kryminal'noho protsesu* [Documenting economic crimes: problems of investigative activity and the criminal process] *Storichchia rozshuku: istoriia, suchasnist' ta perspektyvy: materialy nauk. – prakt. konf. (m. Odesa, 24 zhovt. 2008 r.)* (Odesa, ODUVS, 2008) 114–116 [in Ukrainian].

51. Pohorets'kyi M A, *Operatyvnyi poshuk v konteksti reformuvannia kryminal'noi yustyt'sii* [Operational search in the context of criminal justice reform] *Shliakhy rozvytku operatyvno-rozshukovoi diial'nosti v suchasnykh umovakh: materialy nauk. – prakt. konf. na bazi Khark. nats. un-tu vnutr. sprav (28 lystop. 2009 r., MVS Ukrainy)* (Kharkiv, KhNUVS, 2009) 7–10 [in Ukrainian].

52. Pohorets'kyi M A, *Poperedzhennia zlochynev zasobamy operatyvno-rozshukovoi diial'nosti* [Prevention of crimes by means of operational and investigative activities] *Poperedzhennia zlochynev sub'iektamy operatyvno-rozshukovoi diial'nosti: materialy nauk.prakt. konf. (m. Kharkiv, 17 hrud. 2010 r., MVS Ukrainy)* (Kharkiv, KhNUVS, 2010) 13–15 [in Ukrainian].

53. Pohorets'kyi M A, *Aktual'ni pytannia teorii dokaziv* [Current issues of the theory of evidence] *Dokazy i dokazuvannia za novym Kryminal'nym protsesual'nym kodeksom Ukrainy (do 75-richchia z dnia narodzhennia doktora yurydychnykh nauk, profesora Mykhaila Makarovycha Mykheienka): materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (6–7 hrudnia 2012 r., m. Kyiv)* (Kharkiv, Vydavets' D V Stokov, 2013) 15–22 [in Ukrainian].

54. Pohorets'kyi M A, *Nova kontseptsiiia kryminal'noho protsesual'noho dokazuvannia ta yii realizatsiia v chynnomu KPK Ukrainy* [The new concept of criminal procedural evidence and its implementation in the current Code of Criminal Procedure of Ukraine] *Aktual'ni pytannia dokazuvannia u kryminal'nomu protsesi: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kyiv, 27 liutoho 2015 roku)* (Kyiv, Vydavets', 2015) 22–27 [in Ukrainian].

55. Pohorets'kyi M A, *Kontseptsiiia kryminal'noho protsesual'noho dokazuvannia* [Concepts of criminal procedural evidence] *Suchasni kontseptsii dokazuvannia i dokaziv u yurydychnomu protsesi krain blyzhn'oho zarubizhzhia ta yikh vplyv na formuvannia yedynoi sudovoi praktyky: materialy nauk. – metodoloh. seminaru (m. Kyiv, 16 lystop. 2012 r.) / Shumylo M Ye* (Kharkiv, Pravo, 2020) 20–29 [in Ukrainian].

Popihach D. K.

*Applicant of the of the National
Academy of Internal Affairs*

ORCID ID: 0009-0007-6588-7764

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/264-281>

OPERATIONAL AND INVESTIGATIVE DOCUMENTATION OF CRIMES: TO THE DEFINITION OF THE CONCEPT

Abstract. *The article is devoted to the study of problematic issues of operational and investigative documentation of crimes by employees of operational units in the interests of criminal justice.*

The purpose of the article *is to analyze the doctrinal approaches to the definition of the concept and content of operational and investigative documentation of crimes and, on this basis, with due regard for its essential features, to formulate the author's own definition of this concept which would meet the essence of this process and the needs of practice.*

The article substantiates that for successful operational and investigative documentation of crimes by operatives, it is important that they know the theory of criminal procedural evidence as a methodological basis for operational and investigative documentation, since the theory of criminal procedural evidence reveals such fundamental concepts as evidence, its properties, subject matter of proof, etc. These categories of the theory of criminal procedural evidence orient operatives to the objects of operational and investigative documentation, their features and properties, and give them an idea of what qualities the actual data on the signs of a crime must meet in order to be used as evidence in criminal proceedings. Understanding of the subject matter of proof by operatives enables operatives to understand the amount of information they should receive in the course of operational and investigative documentation.

The article covers the following categories: operational search, recording, factual data, operational case, materials of operational search activity, operational search information, operational search support, document of operational search activity, operational search case, operational search cognition, etc.

Based on the analysis of the theory of activity, epistemology, systemic and comparative analysis of legal provisions, and doctrinal approaches, the author defines the concept of operational and investigative documentation of crimes. The author concludes that operational and investigative documentation of crimes is the essence of operational and investigative activity and consists in the implementation by authorized officials of law enforcement agencies' operational units of a set of search and investigative measures established by the Law of Ukraine «On Operational and Investigative Activity» and departmental regulations aimed at learning the circumstances of a crime and reliable reflection (fixation, recording) of the results and procedure of this.

Key words: *operational search documentation, operational search, fixation, cognition, factual data, crime, operational units, criminal proceedings.*